

TERÖRİZMİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Serdar ÖZTÜRK

C.Ü. İİBF Maliye Bölümü

Kamil ÇELİK

Kocaeli Emniyet Müdürlüğü 4.Sınıf Emniyet Müdürü

ÖZET

Terörizm, ulusal ve uluslararası gündemde hep önde olan, oldukça kompleks ve sürekli değişen bir olgudur. Terörizm ve onun çeşitli yan faktörleri arasındaki ilişki araştırmacılar arasında 1960'lardan beri tartışmanın temel konusunu oluşturmakla beraber terörizmin küresel yapısı 11 Eylül saldırılarından sonra daha da belirginleşmiş, hiçbir ülke ve toplumun kendisini tam olarak güvende hissetmediği bir sürece girilmiştir. Bu durum küresel terör konseptine uygun olarak küresel mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada amaç, terörizmin Türkiye ekonomisi üzerine etkilerini incelemektir. Bundan dolayı, bu konuda literatür taraması yapılmıştır. Sonuç olarak, terörizmin Türkiye'de, yatırımlar, tarım sektörü, turizm sektörü ve sosyal yapı üzerine olumsuz etkiler yarattığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Terör, Terörizm, Terörizmin Ekonomik Etkileri, Türkiye*

TERRORISM AND ITS IMPACT OF TURKISH ECONOMY

ABSTRACT

Terrorism is a highly complex and constantly changing phenomenon and it is stands at the forefront of national and international agendas. However the relationship between various contributing factors and terrorism has been the topic of discussion among researcher since 1960s, The attack of September 11 has indicated that none of the countries or publics were in safe, terror and terrorism was globalised. Global terrorism made it compulsory to be fought globally, as appropriate to its concept. In this context, the aim of this study, to examine the effects of terrorism on Turkey's economy. Therefore, literature on this subject have been made. As a result of terrorism in Turkey, investment, agriculture sector, tourism sector and createnegative effects on social structures that have been identified.

Key Words: *Terror, Terrorism, Economic Impact of terrorism Turkey*

1. GİRİŞ

Terörizm günümüzde küresel bir boyut kazanmıştır ve yarattığı tahribat her geçen gün daha da artmaktadır. Dolayısıyla terörizm, ülkelerin ulusal ve uluslar arası güvenliği açısından bir numaralı gündem maddesi haline gelmiştir. Özellikle, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de meydana gelen terörist saldırılar buna en çarpıcı örnektir. Bu olay toplumun her kesiminde teröre karşı büyük bir tepkinin doğmasına neden olmuştur. Bu tepki, terörist faaliyetlere muhatap olmayan ülkelerin de ilgisini çekmiş ve insanlar terörizmle ilgili bilgi edinme ihtiyacı hissetmiştir.

Günümüzde terörizm bu kadar yoğun bir şekilde gündemi işgal ederken bu soruna karşı kayıtsız kalmak mümkün değildir. Burada dikkat çeken en önemli noktalar tüm dünyayı derinden etkileyen terörizm faaliyetlerine karşı bazı ülkeler tarafından farklı yaklaşımlar sergilenmesi, çıkarılan yasalarda teröre karşı takınılan farklı tutumlardır.

Terörizmle mücadele, silahlı, siyasi ve psikolojik hareket kapsamında yapılır. Bu mücadele yürütülürken terör ve terörizmi besleyen ortamın yok edilmesi ekonomik ve siyasi tedbirlerle olabilir.

Bu bağlamda aşağıda önce terör ve terörizm kavramları, terörizmin unsurları ve nedenleri, terörizmin finansmanı ele alınacak daha sonra ise terörizmin iktisadi etkileri incelenecektir.

2 . TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMI

Günümüzde terör ve terörizm kavramlarının gündelik, siyasal ve akademik dilde her zaman aynı anlamı ifade eden kavramlar olmadığı görülmektedir (Özdağ-Öztürk, 2000:52). Ayrıca üzerinde uzlaşılmış evrensel bir terör ve terörizm tanımının da yapılamadığı görülmektedir (Çınar, 1997:197). Bunun nedeni teröre maruz kalan ya da terörle mücadele eden devletlerin, hareketlerine meşruiyet kazandırmak için terör ve terörizm kavramlarını kendilerine göre yorumlamalarıdır. Terör ve terörizm üzerine çok sayıda farklı tanımın ya da anlamı konusunda farklı yorumların bulunması ilk başta eleştirilecek bir konu gibi gözükmektedir. Ancak, bütün bu tanımlardan ve yorumlardan terörün farklı bir yönünün ve kapsamının da bulunduğu anlaşılmaktadır (Örgün, 2002:78).

Terör kelimesinin zihinlerimizdeki ilk karşılığı “Korku” dur. Eski Türkçe’deki karşılığı olan “tedhiş”de, yine Arapça kökenli “dehşet” kelimesinden türetilen şiddetli korku anlamına gelmektedir (Karataş-Sevindik, 2003:77-428). Terörün tanımı Terörle Mücadele Kanununda da (TMK) geniş anlamda yapılmıştır. Buna göre; “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve

hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ve genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir" şeklinde tanımlanmıştır (3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 12.04.1991 Tarihli Resmi Gazetenin Mükerrer Sayısı).

Terörizm ise, siyasal hedeflere ulaşmak için, toplumun demokratik ikna ve eylem yoluyla barışçı davranışına karşı, hukukun üstünlüğünü ve devlet otoritesini tanımayan, güçsüzlüklerini gizlemek için demokratik otoriteleri kitlelerden kopararak halka karşı şiddet kullanmaya yönelmeyi amaçlayan ve uluslararası destek gören örgütlerin, siyasal hedeflere ulaşmak için masum insanları bile hedef alabilen ve hiçbir savaş kuralı tanımayan, geleneksel politik suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip eylemleridir (Güvenir, 1980: 84). Terörizm konvansiyonel bir savaş şekli, ya da adi bir suç olarak tanımlanamaz. Terörizmi farklı kılan en önemli özelliği, onun belli politik amaçlara erişmek için kullandığı kendisine mahsus stratejisidir (Karacan, 1984:195-196). Terörizm, bünyesinde mevcut yasal düzenin değişik bir siyasal yapıya döndürülme gayesini barındıran şiddet hareketleri olarak da tanımlanabilir (Demirkent, 1980:43). Terörizm bir bakıma sosyal bir olgudur, ne kadar ham olursa olsun doktrinlere ve ideolojik odaklara dayanır. Terörizm bilinçli ve bilinçsiz olarak uygulanabilir. Bilinçli terörizm, mevcut düzeni yıkıp kendi inançları ve idealleri olan düzeni getirmeyi amaçlar. Bilinçsiz terörizm ise henüz disipline edilmemiş doğrultusu belli olmayan terördür (Babüroğlu, 2008:4-5).

Terör, çok eskiden beri var olan bir savaştır. Ancak 11 Eylül 2001'de ABD'de, 2004'de İspanyada, 2005 yılında da İngiltere'de gerçekleştirilen saldırılardan sonra batıdaki gelişmiş ülkelerin ortak kaygı noktası haline gelmiştir (Keefer-Loayza, 2008).

Terör, kişilerde yığınlık yaratan ve büyük çaplı korku veren bir eylem durumunu ifade ederken; terörizm, siyasal amaçlar için mevcut durumu yasadışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini kullanmayı bir yöntem olarak benimsemiş durumudur (Çağlar, 1997:20). Yani terörizmde örgütlü ve sistemli bir hareket söz konusudur ve bunun yanı sıra terörizmden söz edebilmek için aynı siyasal amaca yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı gereklidir. Birbiriyle bağlantılı olmayan terör hareketlerinin de toplumdaki dehşet ve korkuyu arttıracığı şüphesizdir, ancak terörizmden söz edebilmek için bunun yeterli olduğu söylenemez (Başeren, 2000:2). Yani, genel olarak terör korku ve dehşet durumunu ifade etmek için kullanılırken, terörizm bu terör durumunun ortaya çıkarılmasında kullanılan strateji ve yöntemi ifade etmektedir. Terörizmde her zaman geçerli bir bahane vardır. Bunların başlıcaları da baskı ve çaresizliktir (Dershowitz, 2002:1).

Bir ülkedeki terörist bir olay kurumlar, hükümetler ya da bir başka ülkenin vatandaşlarını kapsadığı zaman terörizm uluslararası bir nitelik kazanır (Sandler-Enders, 2004). Bir başka ifade ile terörizmin birden fazla ülkeyi ve

vatandaşlarını içermesi sözkonusudur (Krueger-Malckova, 2003:120). Terör, herhangi bir coğrafi ya da ahlaki sınır tanımamaktadır (Tilly, 2004:5). Terörizm ve diğer uluslararası sorunlar üzerine yazıları ile tanınan Chomsky terörizmi tanımlarken, terörizm kavramının sınırlarının tam olarak çizilmediğini ve uluslararası terörizmle saldırganlık arasındaki sınırın belli olmadığını vurgulamıştır (Chomsky vd., 2002:220).

3. TERÖRİZMİN UNSURLARI

Terörizmin tarifinde devleti hedef alan sistemli ve organize bir şiddet hareketi karşımıza çıkmaktadır. İçerisinde üç temel unsuru (ideoloji, örgüt ve eylem) birden taşımayan şiddet hareketleri terör suçu olarak tanımlanmaz.

3.1. İdeoloji Unsuru

Terör örgütlerin dayanak ve hareket noktalarını ideolojileri oluşturduğundan, örgütsel yapı, eleman temini, uygulanacak programlar, eylemlerin şekil ve içerikleri hep ideolojileri çerçevesinde belirlemektedir (Atlı, 2002:25).

Kullanım yerine ve şekline göre ideolojinin tanımı farklılıklar gösterebilmektedir. Her türlü yapının bir ideolojisi olabilir, fakat terörizm içerisinde değerlendireceğimiz ideoloji, mevcut sistemi ortadan kaldırmak üzere belirli bir fikir etrafında toplanarak şiddet unsurunu kullanmak suretiyle siyasi hedeflerini ortaya koyan düşünceyi ifade eder (Alkan, 2000:72). Şiddet içeren bir hareket bünyesinde ideolojiyi bulundurmadığı takdirde terör olarak nitelendirilemez. Aynı şekilde bünyesinde şiddet barındırmayan ideolojide terörizm olarak nitelendirilemez. Terör yaratan her türlü faaliyet, kendisini ve hareket tarzını tanımlarken, temel aldığı ideolojiyi hareket noktası olarak kullanmaktadır. İdeolojik yön, katı kurallarla korunmakta, taraftarların bağlılığı için ihtiyaç duyulan her tür propaganda, yine örgüt tarafından sürdürülmektedir. Bunun içerisine, zorbaca yöntemler de dâhildir ve günümüz terör örgütlerinde bu durum yaygın olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde terör örgütlerinin dayandığı başlıca ideolojiler arasında, dini motifli (irticai), milliyetçi-etnik kaynaklı (Kürtçülük, Ermeni Milliyetçiliği gibi) ve Marksist-Leninist ideoloji gibi farklı kaynakları referans alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini amaçlayan ideolojiler yer almaktadır.

3.2. Örgüt Unsuru

Türk Dil Kurumu sözlüğünde örgüt kelimesi "ortak bir amaç ya da eylemi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların ya da kişilerin oluşturduğu birlik" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2009). Terör örgütleniminin yapısı; illegal teşkilatlanmayı ve üst seviyede gizliliği içermektedir. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır. İlegal faaliyet, legal alanda öne çıkan sempatanların, illegal alana kaydırılmaları ile beslenir.

Örgütlenme, terör örgütlerinin vazgeçilmez en önemli unsurudur. "İdeolojik mücadelenin en yoğun ifadesi örgütlenmedir. En büyük silah ise insanın

kendisini örgütlenme düzeyidir. Çokça belirtildiği gibi, 'örgütlenmiş bir insan ordudur' anlayışı çerçevesinde kendini örgütlenme esastır. Özçelik örgütlenmeyi "bir ideolojinin yaşamsal kanalları olma, örgüt gücüne dönüşme, yani politikleşme, ideolojik yaşam modelinin toplumla buluşturulmasıdır" şeklinde ifade etmiştir" (Özçelik, 1998).

Günümüzde faaliyet gösteren terör örgütleri incelendiğinde bunların, hukuk ve anayasa tarafından teminat altına alınan özgürlükleri azami derecede istismar ettikleri görülmektedir. Siyasi parti kurma, partiye girme ve partiden ayrılma, düşünce ve kanaat hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, bilim ve sanat hürriyeti, basın hürriyeti, dernek kurma hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, sendika kurma ve üye olma hakkı gibi temel hakları saymak mümkündür. Bu bağlamda hemen hemen tüm terör örgütlerinin bu yasal boşluk veya demokratik hakların kötüye kullanılması ile örgüte eleman sağlama ve faaliyet alanını geniş bir çevreye yaymayı planladıkları görülmektedir. Hâlbuki hukukun temel prensiplerinden olan ve Anayasamızın 14'üncü maddesinde "anayasaca belirtilen bu haklar yasalarda yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz" şeklinde düzenlenmiştir (Anayasa,1982). Bu tabir birçok uluslararası belgelerde de mevcuttur (AİHS ve İHEB, 2009).

3.3. Eylem Unsuru

Terör örgütlerinin önemli dayanak noktalarından bir diğeri de eylem unsurudur. Eylemsizlik, bir terör örgütünün varlığını sürdürebilmesinin önündeki en büyük zorluklardan birisidir. Eylemsizlik hali belirli bir süre sonra örgütleri çürümeye sevk ettiği için, her örgüt derecesi farklı da olsa eyleme, yani şiddete yönelmektedir (Dilmaç, 1997:107). Terör örgütleri, adlarını kamuoyuna duyurmak için, savundukları amaçlarını en iyi vurgulayacak bir hedef seçerek eylemlerine başlar, daha sonra ise varlığını devam ettirmek ve sahip olduğu tabanına mesaj vermek amacıyla eylemlerine devam ederler (Alkan, 2002:35).

Bulunduğu ülkedeki rejimi yıkmayı hedefleyen örgüt, "silahlı mücadele" adı verilen şiddet uygulamalarıyla kendini göstermekte, şiddet yoğunlaştıkça, korku içinde örgüte yaklaşan insanların sayısı artmaktadır. Şiddet hareketleri, örgütün propaganda malzemelerinin en önemlilerindedir. Böylece örgüt kendi tabanını da, zor ve tehdide dayalı bir tarz sergileyerek korumakta ve yeni alan oluşturmaktadır. Eylem unsuru veya Marksist/Leninist örgütlerin tabiriyle "devrimci zor" kullanılmadığı müddetçe siyasi grupların savundukları fikirler, fikir bazında kaldığından zararı yoktur. Bir siyasi grubun terör örgütü olduğunu gösteren en önemli unsur eyleme hazırlığı veya eyleme başlamasıdır. (EM Terörle Mücadele Hizmet içi Mülakat Notları, 2009).

4. TERÖRİZMİN FİNANSMANI

Terörizmin üç ana unsurunun (İdeoloji-Örgüt-Eylem) sağlıklı işleyebilmesi, örgütsel faaliyet yürütülebilmesi için terörizmin finansmanı şarttır. Bu finanslar, örgütlerin hem elemanlarının giderlerini karşılamakta, hem de lazım olan silah, mühimmat ve lojistik desteği sağlamaktadır. Bu gelir kaynaklarını; kaçakçılık (uyuşturucu-silah-insan-diğer) faaliyetleri, kültürel faaliyetler, zorla toplama faaliyetleri ve uluslar arası faaliyetler gibi farklı kategorilere ayırmak mümkün olmakla birlikte birbiriyle olan girift yapısından dolayı belli başlıklar şeklinde saymak mümkündür. Buna göre terör örgütlerinin gelir kaynakları başlıklar altında şunlardır (EM Operasyonlardan Derlenen Bilgilerle Hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Notları, 2009).

- Uluslararası yardımlar,
- Uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri gelirler,
- Silah kaçakçılığından elde ettikleri gelirler,
- Diğer kaçakçılık türlerinden (sigara, içki, kimyasal maddeler vs.) elde ettikleri gelirler,
- Gasp-soygun,
- Başka odaklar tarafından kendilerine havale edilen işler karşılığında gelen paralar (Suikast-provokasyon vs.),
- Sahtecilik, dolandırıcılık, hırsızlık (kredi kartı, markaların taklidi, korsan mamul)
- İnsan kaçakçılığından elde ettikleri gelirler
- Organize suç örgütleriyle yaptıkları ortak işlerden gelen paralar,
- Örgüte ait medya ve basın kuruluşlarına verilen reklam gelirleri,
- Eleman ve sempatizanlarından toplanan aidatlar,
- Kültür-sanat merkezlerinin faaliyetlerinden elde edilen gelirler,
- Hackerler vasıtasıyla bankalarda bulunan hesaplara girilerek hesapların boşaltılması veya bir kısmının boşaltılması,
- Çek-senet tahsilâtı,
- Zorla toplanan paralar (haraç),
- Kara para aklanması,
- Örgütsel yayınlardan elde edilen gelirler,
- Konser, panel ve moral gecelerinden elde edilen gelirler,
- Ticari faaliyetler,
- Bazı örgütler açısından kurban derileri,
- Uluslararası insani yardım vakıfları.

5. TERÖRİZMİN NEDENLERİ

Tarih boyunca, mevcut siyasi düzenden memnun olmayan bireylerin oluşturduğu topluluklar alternatif olduklarını göstermek için şiddet kullanmışlardır. Terörizm, devlet ve otoriteler tarafından tesis edilen ve korunan insanların fizyolojik ihtiyaçlarından sonra gelen en önemli ihtiyaç olan güvenlik ihtiyacının karşılandığı ortamı hedefler. Düzeni tesis eden otorite zaman zaman toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçlarını bütünüyle karşılamada yetersiz kalabilir. Genel kural ve yapının bazen kişilerin ihtiyaçları ile çelişki içine düşmesi, ihtiyaç ve duyguları tam olarak tatmin edilemeyen kişileri ortaya çıkartmaktadır. Bu da, otoriteye ve kurulu düzene

karşı tavır alınmasına kadar varan, farklı seviyede tepkiye dayalı sonuçlar doğurmaktadır. Bu tavır, bazen şiddet eylemlerine ve daha ileri aşamasında, terör eylemlerine kadar uzanmaktadır. Adalet anlayışının zaafa uğraması, hoşnutsuz grupların alternatif adalet arayışlarını gündeme getirmekte ve dolayısıyla da teröre zemin oluşturmaktadır. Terörün ortaya çıkışı toplumun sosyo-ekonomik şartlarıyla ilişkili olmasına rağmen, her zaman bu ilişkiye bağlı olarak devam etmemektedir. Mevcut siyasal yapıdaki, adalet, eğitim ve benzeri bazı eksikliklerin neden olduğu terör faaliyetleri, bir süre sonra bazı güçlerin kontrolüne girmekte veya bir takım çevrelerce suni bir şekilde, istismara açık sorunlar üzerine bina edilmektedir (Dilmaç, 1997: 13-15).

Grenshaw'a göre "terörizm, ne koşullara otomatik bir tepkidir ne de tamamen hesaplanmış bir stratejidir" (Crenshaw, 1981:389). Terörizmin oldukça farklı nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler; ekonomik nedenler, siyasi nedenler, sosyo-kültürel nedenler, eğitim siteminden kaynaklanan nedenler ve psikolojik nedenler olmak üzere beş gruba ayrılmaktadır (Alkan, 2000:14). Bu nedenler ayrı ayrı incelendiğinde tam olarak deterministik bir sonuç çıkmayabilir. Bu nedenlerin hiç birisi aslında diğer nedenlerden önemsiz kabul edilemez. Ancak terör eylemlerinin gerçekleştiği yere göre öncelik sırasında değişiklikler olabilmektedir.

Terörün temel nedenleriyle ilgili tartışmada fakirlik ve girişimcilik yetersizliğinin muhtemelen terörist hareketliliğin kritik belirleyicileri olduğu ileri sürülmektedir. Buradaki temel sorun, ekonomik yozlaşmanın radikal hareketliliğe neden olup olmadığıdır (Mesquita, 2008). Terör örgütlerinin en çok fakirlik, yoksulluk, ezilmişlik gibi konuları istismar ederek propaganda yaptıkları tespit edilmiştir. Öte yandan bu yöntemin etkili olabilmesi için birebir propaganda metotlarının kullanılması gereklidir. Dünyada ve Türkiye'de her fakir insan terör örgütlerine katılmış olsa Türkiye dâhil birçok ülkede mevcut düzeni yıkıp yerine örgütlerin arzuladıkları düzeni getirmeleri kolay olacağı şüphesizdir. Öte yandan şöyle bir tespit yapmak da uygun olacaktır. İş-gücü ve yeterince geliri olan fertlerin bulunduğu görevde imkanlarını kaybetmemek için terör örgütlerine mesafeli duracağı açıktır. Yapılan operasyonel çalışmalarda yakalanan örgüt mensuplarının örgütlere katıldıkları dönemlerde işsiz olmaları bunu kanıtlamaktadır (EM Terörle Mücadele Hizmet içi Eğitim Notları, Örgüt Elemanlarıyla Yapılan Mülakatlar, 2009). Unutmamak gerekir ki kaybedeceği şeyleri olmayanların kaybettireceği çok şey vardır.

Terörün ekonomik nedenleri baz alındığında da kendi içerisinde çelişkilerle dolu olduğu görülebilmektedir. Dünyanın en fakir ülkesi kabul edilen Etiyopya'da, terör hareketleri görülmediği halde, AB bünyesinde bulunan gelişmiş ve zengin bir ülke olan İspanya'da ETA ve İngiltere'de faaliyet gösteren IRA isimli terör örgütleri yukarıda sayılan terör ve nedenleri arasındaki ilişkiyi tutarsız hale getirmektedir. Yine ABD gibi özgürlükler ülkesi kabul edilen bir ülkede terör hareketleri görülürken, Çin Halk Cumhuriyeti ve Küba gibi ülkelerde terör örgütlerinin ve terör eylemlerinin görülmesi bunun başka bir kanıtı durumundadır.

Dünya genelinde farklı siyasi akımların olduğu ve bu akımlar içerisinde faaliyet gösteren bireylerin olduğu açıktır. Terör örgütlerinin en çok kullandıkları argüman şüphesiz mevcut siyasi akımlara bir alternatif olduklarını savunmaları veya hakkını savundukları halkların siyasi haklarının gasp edildiği propagandasıdır. Bu realiteyle birlikte öner sürülen konular arasında; siyaset alanının darlığı, siyasi kültürün daha çok kavgaya dayanması, siyasi partilerin vaatlerini yerine getirmemesi, merkezîyetçi katı bürokratik yapı, toplumda tartışılan konulara sürekli statükocu yaklaşılması, korku kültürü üzerinden hareket edilmesi, insanların kendilerini rahat ifade edememesi ve demokratik kültürün zayıflığı gibi nedenleri sayılabilir.

Göç, gecekondulaşma, hızlı nüfus artışı, moral değerlerin zayıflaması gibi sosyo-kültürel nedenler, beraberinde ürettiği sorunlar terör örgütlerinin faaliyet alanlarını genişletmiş, ezilmişlik, dışlanmışlık ve hizmetin az gelişmesi gibi gerekçeleri istismar ederek, özellikle gençleri saflarına çekmeyi başarmaktadır. Burada bilinmesi gereken sosyo-kültürel anlamda Türkiye ile kıyaslanamayacak derecede kötü olan ülkelerde bu sorunları istismar eden grupların olmamasıdır. Ülkemizin özellikle orta ve batı bölgelerinde mahrumiyet yaşayan bazı yerler var ki orada da terör örgütlerinin herhangi bir başarı sağlayamadığı görülmüş, bunu da moral değerlerin güçlü, ilişkilerin daha sıcak olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Terör örgütlerinin alan buldukları bölgelerde, çeteleşme, satanizm, hırsızlık vb. kriminal açıdan da uygun bir ortam olduğu tespit edilmiştir. Tüm terör örgütlerinin hedefinde gençlerin olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Terör örgütlerinin gençlerin ergenlik psikolojisinin tüm özelliklerinden faydalandıkları söylenebilir. Halk arasında örgüte katılanların cahil, okumamış olduğu inancı çok fazladır ancak, günümüzde daha çok okumuş kişilerin katıldığı, sol terör örgütlerinde de eğitim düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan terör örgütlerinin lider kadrosunun tamamının okumuş insanlardan olduğu da ayrı bir gerçektir. Terör örgütlerinin hedefi gençlik olduğundan, gençlik psikolojisinin gerektirdiği tüm argümanları kullandıkları söylenebilmektedir. Nitekim tüm terör örgütlerinin gençlik yapılanmaları ve yapılanmalara hitap eden yayınları mevcuttur. Bu argümanlar iyi bir propaganda tekniği ile (birebir propaganda yöntemi) hedef kişilere uygulanmaktadır. Bunlar, özgürlük, değer verme, kendisini ifade etme ortamı, fedakârlık, adam yerine konma gibi gençliğin reddedemeyeceği özelliklerdir. Çevresi ve psikolojisi bu ortama müsait olan gencin bu örgüte katılması içten bile değildir.

Devletin, ailenin veya okulun boş bıraktıkları alanların terör örgütleri tarafından doldurulduğu gözlenebilmektedir. Yıllardır yapılan çalışmalarda ortaya çıkan bir başka gerçek ise terör örgütlerine katılanların hatırı sayılır bir oranının psikolojik olarak klinik birer vaka oldukları, annesiz veya babasız bir ortamda büyüdükleri, ya şiddet ortamında yaşadıkları, ya şiddete maruz kaldıkları, ya da tatmin edilmemiş bazı duygularının olduğu tespit edilmiştir. Böyle bir ortamda yetişen çocuğun büyüyünce toplumdan oç alma duygusunun gelişeceği ve fırsat bulunca da oç almak için elinden gelen her türlü çabayı göstereceği muhakkaktır.

6. TERÖRİZMİN İKTİSADİ ETKİLERİ

Terörizm yalnızca insanları öldürmez, o aynı zamanda demokratik kurumlara gözdağı vermekte, ekonomilerin altını oymakta ve bölgeleri istikrarsızlaştırmaktadır (Tilly, 2004:5). Türkiye 1970'li yıllardan itibaren yıkıcı terörle 1980'li yıllardan itibaren bölücü terörle 1990'lı yılların başında da kutsal din duygularını kullanan radikal terörle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Türkiye de faaliyet gösteren terör örgütlerinin ideolojik yapıları itibariyle üç ana kategoriye ayrılmış ve dönemsel olarak gerçekleştirilen başarılı operasyonel çalışmalar sonucunda tehlike olmaktan çıkan gruplar olmakla birlikte halen bu üç kategoride aktif olarak faaliyet gösteren terör örgütleri mevcuttur. Terör örgütlerinin bu mevcudiyeti zaman zaman mahiyet değiştirdiği söylenebilir. Terörün her çeşidini gören Türkiye hala mücadelesine her geçen gün daha da profesyonelleşerek sürdürmektedir. Terörün her çeşidiyle mücadele eden Türkiye tam 40 yıldır bir fiil şiddet içerikli terörle iç içedir. Türkiye'nin potansiyeli, tarihten gelen misyonu, jeostratejik önemi bilhassa dış güçleri de rahatsız etmiştir. Bugüne kadar mücadele edilen tüm grupların geçmişte dış güçlerce desteklediği bilinen bir gerçektir. Ancak tüm sorunlarımızın kaynağını dış güçlere bağlamak da kolaycılık olacaktır. Terörü kullanan dış güçler varsa, içerde kendini kullandıran bir yapının varlığından söz edilir. Kullanılan kişi dış güçlerce kullanılsa bile bu vatanın bir ferdi olduğu gerçeği saklanamaz.

Terör ve Terörizm tüm insani değerlerin altına konulan bir dinamit hükmündedir. Öncelikle ulusal bazda ele alındığında; bugüne kadar teröre harcanan para yaşadığımız birçok sorunun olmaması anlamına gelir. Terörün rahat beslenebilmesi için ciddi sorunların varlığı şarttır. Terör azdıkça sorunların büyümesine yol açmış ve bu sorunların istismarıyla örgütlere katılımlar çoğalmıştır. Sorun ve terörün birbirini besleyen döngüsel bir ilişkisi vardır.

6.1. Terörizmin Yatırımlar Üzerine Etkileri

DPT tarafından yapılan "*İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması*" adlı araştırma incelendiğinde, son yirmi sırayı paylaşan illerin neredeyse tamamının terör faaliyetlerinin yoğun olarak görüldüğü Doğu ve Güneydoğu illerimiz olması dikkat çekicidir. Doğu ve Güneydoğu illerinde görülen bu az gelişmişliğin ve fakirliğin mutlaka başka sebepleri de bulunmaktadır, ancak terör olgusunun bunların başında geldiği şüphesizdir (DPT, 2004).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu kökenli işadamlarının kendi bölgelerinde yatırım yapmamalarının en büyük sebebi terör'dür. İşletmeleri veya şirketleri bir yerde yatırım yapmaya iten temel faktörler; hammadde, yarı işlenmiş mamul, enerji pazarına yakın olma, bol ve nitelikli işgücü gibi faktörlerdir, ancak bütün bu faktörlerin cazibesine ve devletin teşvikine rağmen gidilmemesi, yapılacak yatırımın güvenliğinin ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

Özellikle Türkiye açısından terörün yoğun olduğu illerde zaman zaman altyapı yatırımı veya değişik alanlarda yatırım için giden devlete veya özel şirkete ait şantiyelerin basılması, çalışanlarının şehit edilmesi, terörün doğrudan yatırımları engellediğinin bir göstergesidir. Devlet özel sektörü teşvik kanunlarıyla desteklemiş ancak buna rağmen bölge yatırımcısı bile yatırım yapamamıştır. Yabancı yatırımcıların ülkemizde kurduğu şirketler incelendiğinde ilk 10 ilimiz arasına Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden bir ilin bile olmaması terörün etkisinden başka bir şekilde izah edilemez (Tablo 1). Aynı şekilde bölgeye kamu veya özel sektörden giden görevlilerinin şehit edilmesinin, yaralanmasının ve kaçırılmasının yatırımı doğrudan olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür.

Günümüzde gelinen noktada terör örgütleri, ortaya çıkardıkları korku, endişe ve kargaşa nedeniyle toplum katmanlarını ve kamu kurumlarını derinden etkileyerek hem ulusal, hem de uluslararası arenada alınacak tüm kararlarda mutlaka göz önünde bulundurulması gereken temel konulardan biri haline gelmişlerdir (Çelik, 2008).

Tablo 1: Uluslar arası Sermayeli Şirketlerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı (İlk On İl)

İLLER	ŞİRKET SAYISI (1954-2008)*
İstanbul	11.457
Antalya	2.710
Ankara	1.397
Muğla	1.256
İzmir	1254
Bursa	422
Aydın	379
Mersin	353
Kocaeli	258
Adana	161
Diğer İller	1.857
TOPLAM	21.504

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Uluslararası

Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Ocak 2009.

*1954-1970 arası kurulan şirket sayısı 119'dur.

Savaşların, terörizmin ve bunun uzantısındaki politik istikrarsızlığın ekonomiler üzerinde oldukça ciddi bir negatif etkiye sahip olduğu konusunda herhangi bir tereddüt yoktur (Persitz, 2005). Özellikle terörizm riski ve terörist saldırılar kısa dönemde tüm dünyadaki sermaye piyasaları üzerinde

büyük bir etkileme potansiyeline sahiptir (Chen-Siems,2004:350). Bu bağlamda, terörün oluşturduğu istikrarsızlık veya çekingenlik birçok firmanın Türkiye'ye gelmesini önlemiş olabilir. Yine terörün oluşturduğu bütçe açıklarının getirdiği etkiler de, hem doğrudan sermaye yatırımlarının gelmesini engellemiş ve hem de Türkiye'deki yerli sanayinin de yeterli finansman kaynağı bulunması ve daha düşük faizlerle yatırım yapma imkânını ortadan kaldırmıştır (Morgil, 2001:161). 1983'te dışa açılma politikalarıyla ivme kazanan Türkiye'deki sanayileşme sürecinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya yayılma etkisi, 1984'den itibaren giderek genişleyen bu terör nedeniyle büyük ölçüde engellenmiştir.

Terör nedeniyle bölgelere yeterli yatırım yapılamaması nedeniyle meydana gelen işsizlik, zamanla kısır döngü şeklinde terörü besleyen en önemli kaynaklardan biri haline gelmektedir. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle gelir dağılımında oluşan dengesizlikler, geçim sıkıntısı yaşayan, işsiz ve alım gücü düşük bir kitleyi de beraberinde getirmektedir. Terör örgütleri bu noktada devreye girerek gayri memnun kitleleri kendi yöntemleri ile işleyerek örgütlerine eleman olarak kazandırmaktadırlar. Böylece bu tür küskün ve kaybedecek bir şeyi olmayan insanlar terör faaliyetlerinde birer figüran olarak kullanılabilirler (Alkan, 2000:34).

Türkiye'de terör olaylarının olumlu olarak etkilediği tek sanayi sektörünün savunma sanayi olduğu söylenebilir. Türkiye'de savunma sektörünün gelişmesiyle bu alanda faaliyet gösteren firmalar da ciddi biçimde üretim ve teknolojilerini geliştirerek Ortadoğu'ya ve diğer ülkelere savunma sanayi ürünlerini ihraç etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla terör olaylarının sektörel bazdaki tek olumlu gelişmesini savunma sektöründe görmek mümkündür.

6.2. Terör Örgütlerinin Ticari Faaliyetler İçerisindeki Yeri ve Ticari Hasarların Ülke Ekonomisine Getirdiği Ağır Yükler

Terör faaliyetleri yalnızca ticari yatırımların güvenlik nedeniyle maliyetlerini artırmakla kalmamış, ülkemizde genel güvenlik ve asayişin temin edilmesinden sorumlu olan devletin, terör faaliyetleri neticesinde meydana gelen her türlü ticari ve ekonomik zararları tazmin etmesi yönünde de ciddi sıkıntılara yol açmaktadır.

Halen yürürlükte olan Terörle Mücadele Kanunumuzun 21. maddesi terörle mücadele görevini yürütmekteyken zarar gören tüm kamu personelinin zararlarının tazmin edilmesi, dul ve yetim kalan yakınlarına maaş bağlanması hususlarını düzenlerken, aynı kanunun 22. maddesinde de terör faaliyetlerinden zarar gören tüm şahısların zararlarının devlet tarafından karşılanmasını garanti altına almaktadır (Adalet Bakanlığı, 2009). Vatandaşlarımızın -gerek terör örgütlerinin eylemlerinden, gerekse terörle mücadele sırasında alınan tedbirlerden kaynaklanmış olsun- uğradığı zararların karşılanması, sosyal hukuk devleti olmanın da bir gereğidir.

Yürürlükteki Terörle Mücadele Kanununa ek olarak 17 Temmuz 2004 tarihinde çıkarılan 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların

Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında bugüne kadar vatandaşlara 1 Milyar dolar ödeme yapılmış, mevcut müracaatların değerlendirilmesi sonucu yaklaşık 3 milyar dolarlık bir ödeme gerçekleşmiş olacaktır (Çiçek, 2009:14). Bu rakamların bütçeye getirdiği yük ortadadır. 16 Temmuz 2005 tarihinde Aydın'ın Kuşadası ilçesinde gerçekleştirilen terörist eylem neticesinde hayatını kaybeden İngiliz uyruklu şahsın ailesine verilmek üzere AİHM'si Türkiye'yi mahkum ederek 1 milyon sterlin (yaklaşık 2.4 milyon TL) tazminata mahkum ederek terörün maliyetini gözler önüne sermiştir (2 Temmuz 2009 tarihli gazeteler). Bu güne kadar verilen kayıplara bu ölçüde tazminat verilmesi durumunda maliyeye getireceği yük yaklaşık 90 milyar lira olacaktır. Bu rakamlar baz alındığında bu güne kadar Türkiye'nin teröre; dolaylı veya doğrudan harcadığı para 300 milyar dolar rakamı gerçekçi bir rakamdır.

Terör örgütlerinin ticari hayattaki faaliyetleri uyuşturucu madde ticareti, yasal ürünlerin yasadışı kaçakçılığı veya yasal ürünlerin hırsızlığı gibi üç alanda yoğunlaşmaktadır. Çeşitli uluslararası kaynaklar, örnek olarak Avrupa mafyasının yürüttüğü organize suçların boyutunu milyar dolarlarla ifade etmektedir. Yine bu kaynaklardan, Avrupa ülkelerinin toplam gayri safi milli hasılasının %4'ü ile %4.5'i arasında bir oranın terör örgütleri veya organize suç örgütleri tarafından yönlendirildiği ifade edilmektedir (İrbeç, 2002:121).

Terör örgütlerini ayakta tutan bazı unsurlar vardır. Bunlar ideoloji, iç ve dış destek, finansal kaynaklar ve insandır. Bu bağlamda, dünya genelinde faaliyet gösteren terör örgütlerinin eylem ve faaliyetleri için ihtiyaç duydukları ana unsurların başında finansman ihtiyacı gelmektedir. (Aktaş, 2002:100). Günümüz dünyasında spekülatif amaçlı ticari işlemlerin büyük miktarlara ulaşmış olması, terör örgütlerinin paralarını şu veya bu şekilde legal hale getirmelerini ya da aklamalarını kolaylaştırmaktadır. Çünkü ekonomilerde dolaşan paraları tamamı kontrol altında tutmak ve kayıtlara yansıtarak faaliyetleri takip edebilmek çok kolay olamamaktadır. Bunun için 11 Eylül saldırılarının meydana gelmesine kadar uluslararası alanda etkin bir işbirliği yapılamamıştır. Terör örgütlerinin faaliyetlerini devam ettirmek için ihtiyaç duyduğu finans desteğini kimi zamanda başka bir ülkede yerleşik sempatizanlarından temin ettiği bilinen bir gerçektir.

Terör örgütlerinin ticari faaliyet yürütmesi görünürde ülke ticaretine zarar vermediği görülse de, faaliyet yürüttüğü alanlara başka firmaların girmesini engelleme veya o piyasada olan firmaları korkutma-sindirme yoluyla piyasadan çekilmesini sağlayarak bir yandan buralarda istihdam edilecek bireylerin istihdamına engel olmakta, diğer yandan yurda katma değer sağlayacak işletmecinin bu katma değerine engel olmaktadır.

6.3. Terörizmin Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri

Terörizmin tarım sektörüne ciddi bir zararının olmadığı bunun da gerekçesinin terör örgütünün beslenme ve diğer ihtiyaçlarını karşılaması için buradaki kaynaklara ihtiyaç duyduğu ve dolayısıyla bunlara karışmadığını, sadece pay aldığı iddiası olmakla birlikte (Şahingöz, 2002:153-160) konu ulusal ölçekte ele alındığında ise terör eylemlerinin başladığı 1984-85 dönemi verilerine

göre Türkiye de tarım sektöründe çalışanların oranının %57-58 olduğu, bölgede ise bu rakamın %75 olduğu, tarımın GSMH' deki payı Türkiye'de %17 iken bölgede %35 olduğu, yine 1985'lerde tarımda verimlilik 2 ton civarında iken bölgede 1 tonun altında olduğu, hayvansal ürünlerde de Türkiye ortalamasının yarısı olduğu tespit edilmiştir. Terör eylemleriyle birlikte ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Ancak bu düşüş Türkiye'nin genelinde yaşanmış, bunda Türkiye'nin tarım politikaları da önemli rol oynamıştır. 1984 yılında 53,5 milyon küçükbaş hayvan varken bölgenin payının %83 olduğunu 1999 rakamlarıyla ele alındığında ise bölge payının %40 civarına düştüğü görülmektedir. Oysa Türkiye genelinde hayvancılık sektörünün oranı % 29 düşerken Güneydoğuda %13 azalma olmuştur. Tarım alanları itibariyle incelendiğinde 1980-1990 döneminde Türkiye genelinde ekili alanlar %3 artarken bölgede %12 artış olmuş, üretim oranlarında da 5.4 milyon tondan 6.7 milyon tona çıkarak %24'lük bir artış sağlamıştır. Bu artış daha çok endüstriyel bitki ve yağlı tohumlarda meydana gelmiştir. Bu rakamlar incelendiğinde terörizmin tarım sektörünü etkilemediği gibi bir sonuç çıkmakla birlikte aslında terör eylem ve faaliyetlerinin olmaması durumunda bölgenin cazibesi verimliliği ve zenginliğinin çok daha farklı olacağı tartışmasız bir gerçektir. Özellikle GAP projesi kapsamında bölgeye yapılan baraj, sulama ve diğer yatırımlar da göz önünde bulundurulduğunda verimlilik ve artış aynı oranda olmadığı gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Tüm bunların yanı sıra terör eylemlerinin tarım sektörü üzerindeki olumsuz etkileri irdelendiğinde; Terör nedeniyle Adıyaman'da 6, Ağrı'da 8, Bingöl'de 137, Bitlis'te 125, Elazığ'da 3, Hakkari'de 45, Muş'ta 31, Tunceli'de 100, Van'da 33, Batman'da 37, Diyarbakır'da 134, Mardin'de 129, Siirt'te 96, Şırnak'ta 61 olmak üzere 945 köy toplamda 2925 mezra olmak üzere yaklaşık 4000 civarında yerleşim birimi boşalmıştır. Bu boşalmadan dolayı 353.000 kişi yerleşim yerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu rakamlar resmi verilere göre hazırlanan verilerdir. Bazı sivil toplum kuruluşlarının rakamlarına göre 1 milyon ile 3 milyon arasında değişen rakam yerleşim yerini terk etmiştir. Normal bir değerlendirmeye tarım veya hayvancılığa elverişli yaklaşık 30.000 kilometre karelik bir arazinin terör eylemleri yüzünden atıl kaldığı görülmektedir. Göç eden insanların gittikleri yerde yaşadıkları ve yaşattıkları sorunlar ise sosyal boyutuyla ayrıca incelemek gerekir. 30 Kasım 2004 tarihi itibariyle ise 128.085 kişi köyüne geri dönüş yapmıştır (TCMB, 2009).

Terörist faaliyetlerin diğer bir zararı ise tarımda verimliliği arttıran gübrelere yönelik olmuştur. Özellikle 15-20 Kasım 2003 tarihinde gerçekleştirilen eylemlerde gübrelerin kullanılması, PKK'nın bir çok mayınlama ve bombalama eylemlerinde Azot oranı %28-%32 arası gübrelerin kullanılması tarımda verimliliği arttıran Azot oranı yüksek gübrelerin kullanımının yasaklamasını beraberinde getirmiştir. Tarıma etkisi %30 oranda olduğu tespit edilen gübrelerin kullanılmamasının sağlanması bunun yerine Azot oranı %26 oranına çekilerek üretim düşmüş ve terör eylemlerin tarım sektörüne dolaylı olarak zararı dokunmuştur. Terörizmin bu sektördeki diğer bir etkisi hayvancılığa verdiği zarar ise ayrıca incelemeye değerdir. Türkiye de faaliyet gösteren terör örgütlerince kendilerine destek vermeyen çiftçilerin hayvanlarının telef edilmesi, terör örgütü tarafından döşenen mayınların

patlaması neticesinde birçok hayvanın telef olması gibi birçok zararı ayrı hesap etmek gerekmektedir(www.toros.com).

Türkiye'nin doğal kaynaklarından olan mera ve otlaklar terör faaliyetleri nedeniyle etkili ve verimli kullanılamamaktadır. Mera komisyonlarınca her yıl yapılan değerlendirmelerle bazıları terör nedeniyle hayvancılığa hiç açılmazken, bazılarında sınırlı izinler verilmektedir. Oysa bu durum işsizlik, verimsizlik ve kaynakların boşa harcanmasına sebebiyet vermektedir. Oysa bir zenginlik kaynağımız olan meraların, kontrollü ve yüksek seviyede açılması hem bölge insanların katma değeri yüksek hayvancılık sektörünün gelişmesine, hem de ekonomik olanda güçlenmesine olanak sağlanacaktır.

Terör eylemlerinin tarım sektörüne verdiği bir diğer zarar ise ormanlara verdiği zarardır. Nitekim özellikle yaz aylarında aynı anda birçok noktada başlayan yangınlar ve bu yangınların PKK ve diğer örgütlenmesi olan Kürdistan Özgürlük Şahinleri (TAK) tarafından üstlenilmesi konunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir.

6.4. Terörizmin Turizm Sektörü Üzerine Etkileri

Barış, huzur, güvenlik, sevgi, hoş görü, anlayış gibi değerlere dayanan turizm, insanı temel alan ve onu amaç edinen bir uygarlıktır. Eğer bir ülke şiddet olayları ile karşı karşıya ise potansiyel olarak turistler hayatlarından ya da fiziksel bütünlüklerinden endişe duyabilirler. Dolayısıyla gitmek istedikleri yeri ziyaret etmekten vazgeçebilirler. Doğal olarak turistler tatil için gidecekleri yerlerde şiddet olaylarına karşı hassastırlar (Neumayer, 2004:261–278).

Turizm, dünyanın en büyük endüstrilerinden birisidir ve pek çok gelişmekte olan ülkenin başlıca döviz kaynaklarından birisinin turizm gelirleri olduğu söylenebilir (Drakos-Kutan,2003:621). Terörizmin turizmi hedef almasındaki en önemli etken, turizmin ilgili ülkeye yaptığı ekonomik katkıdır. Terörizmin turizmi hedef almasındaki en önemli etken, turizmin ilgili ülkeye yaptığı ekonomik katkıdır. Gelişmekte olan ülkelerin boğuştukları işsizlik ve finansman açığı gibi sorunların çözümü için turizm sektörü bulunmaz bir nimettir. Bu sektör yatırımının kısa zamanda yapılabilmesi ve geri dönüşünün başarılı kampanyalar ve reklamlarla hızlı olması bu sektörü çekici kılmaktadır. Bu sektörün en önemli özelliği vasıfsız iş gücünün istihdam edilmesine müsait olması, çalışanların işlerini kolayca öğrenmeleridir. Bir diğer önemli özelliği ise teknoloji yoğun bir yatırıma elverişli olmaması, yani emek yoğun bir istihdam alanı olmasıdır.

Kendisi küresel olan turizm sektörünü son zamanlarda küreselleşen terörizmin hedef alması şaşırtıcı değildir. Ortaya çıkış gerekçesi olarak sundukları, etnik, ideolojik, politik, ekonomik, vb. tezlerini faaliyet gösterdikleri topluma ve tüm dünyaya tanıtmaya, yayma ve savundukları tezleri kamuoyunun ilgi, destek ve duyarlılık sağlama, yandaş sayısını çoğaltma, "bir kişiyi öldürerek milyonları korkutmayı" stratejisine göre hareket ederek propaganda için turizm sektörünü eylem alanı olarak seçmeleri, diğer

sektörlerden çok daha ses getirici özelliği ile açıklanabilir (Sezgin,2002:132). Turistlerin kolay hedef olmaları, sembolik olarak ülkelerinin elçileri olmaları, farklı bir ülke vatandaşının kurban olarak seçilmesinin haber ajansları açısından haber değerinin yüksek olması, ülke ekonomisine ciddi katkısı olan turizm ekonomisine zarar vermek suretiyle ekonomik olarak zarara uğratarak, ekonomiye yeni yükler eklemek gibi nedenler terör örgütlerinin turistleri hedef alma nedenleri olarak sayılabilir (Yavaş, 2004: 79-82).

11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen eylemlerin yaşanan can kaybı yanında ekonomik aktivitede yarattığı bozulmada oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalar bu süreçte ortaya çıkan ekonomik kaybı küresel düzeyde on milyonlarca dolar olarak tahmin etmektedir (Blomberg-Weerapana, 2002). Sadece havacılık sektörü yaklaşık 4.4 milyar dolar zarar görmüş ve yüz bin personel işten atılmıştır. Sebana Hava Yolları faaliyetini durdurmuş ve Pasifik Bölgesinde birçok hava yolu şirketi batmayla karşı karşıya gelince devletleri tarafından satın alınmak zorunda kalmıştır. Tüm dünyayı etkileyen bu eylemlerden Türk Hava Yolları da zarar görmüştür. İç ve dış hatlar ile yolcu trafiğine %50' ye varan düşüşler yaşanmış, buna bağlı olarak bir kısım çalışanın işine son verilmiştir (Sezgin, 2002:144-145).

Terör örgütünün 2006'da Antalya'da gerçekleştirdiği bombalı eylemler neticesinde sadece Antalya'da günlük kayıp 903.000 dolar olmuş rezervasyonlarda %40'a varan iptallerle sarsılmış, turizm operatörleri ile havayolu şirketleri ciddi etkilenmiştir (Kahveci, 2009).

6.5. Terörizmin Türkiye'nin Sosyal Yapısına Etkileri

Sosyal yapı; "ekonomi, eğitim, aile, din, siyaset gibi temel sosyal kurumların karşılıklı ilişkilerinden oluşan bir bütünlüktür. Sosyal yapıda esas olan unsur karşılıklı ilişkilerdir. Bu bağlamda sosyal yapı, toplumsal ilişkiler bütünü ve bu ilişkilerin istikrar gösteren bütünüdür" (Kızılcılık-Erjem, 1994:506). Terör, sosyal bir olgudur. Sosyal olaylarda yapılacak değerlendirme ve yorumlar da sosyal içerikli olmalıdır. Terörizm, uygulayıcılarına göre suça adil bir cevaptır, adaletin saldırgan bir biçimdir ve onun sosyal kontrolüdür (Black, 2004:22). 1990'lı yıllara kadar asayişe müessir fiiller olarak algılanmış olması, ülke olarak alınması gereken sosyal tedbirlerin gecikmesine, bizi bekleyen sorunların doğru teşhis edilememesine neden olmuştur. Terör örgütlerinin en büyük silahı olan korkutma, yıldırma, sindirme faaliyetlerinin tamamını toplumsal yapıya yönelterek toplumu adeta esir almak istemektedir. Bunun için de hiçbir kural tanımadan eylemlerini en şiddetli bir şekilde icra etmeye devam eder.

Terör örgütleri, bir toplumun sosyal omurgasını oluşturan ekonomi, aile, eğitim, din, siyaset, kültür vb. temel sosyal kurumları, kısa sürede istedikleri yönde değiştirmeleri mümkün olmadığından dolayı, eylemleriyle birinci aşamada bu kurumları yıpratmaya çalışır. Nitekim terör örgütlerinin genelde ekonomik değeri olan tesislere, din ve eğitim kurumlarına yönelik eylemler gerçekleştirdikleri bu güne kadar gerçekleştirilen eylemlerde görülmektedir (Seviş, 1999 ve Özcan, 2000:300). 1980 sonrası dönemde

yine 116 öğretmen 27 imamı katledip 48 öğretmen 8 imamı yaralaması bunun ispatıdır (EGM, 2002).

Terör örgütleri, toplumun herhangi bir kurumunu/yapısını işlemez hale getirdiklerinde diğer tüm kurumlar/yapılar bundan derinlemesine etkilenmektedir. Bu çerçevede, toplumun kurumları bozularak bir zaman sonra normsuzluk ve kuralsızlık hâkim olmaktadır (İçli, 2002: 171). Şiddet yanlıları ve teröristler, hızla değişen sosyal değerlerden istifade ederek, sürekli değişen düşman hedefler ve peş peşe verilen sloganlar ile kitlelerde şaşkınlık yaratarak farklı gruplar arasında ayrılıklar körüklenerek, neticede sosyal psikolojide korku hipnozu olarak adlandırılan toplumu pasif, aldırılmaz, reaksiyon vermez hale getiren ortamı meydana getirmektedirler. Toplum içine girdiği kaos halinde telkin edilmek istenen yeni fikirleri, önceden tamamen reddettiği şeylerden ibaret olsa bile pasif bir itaatkarlıkla kabul edebilmektedir (Songar, 1984:144).

Terör örgütlerinin toplumsal yapıya verdiği diğer bir zarar ise neden olduğu göç ve bu göçten doğan problemlerdir. Yapılan bir araştırmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Mersin'e göç ekonomik yaşamın güçlükleri ve terör olmak üzere iki temel etmen üzerinde yoğunlaşmaktadır. Zorlama göçe konu olanların bildirdikleri göçün tek ve ana nedeni terördür. Güvenlik gerekçesiyle boşaltılarak göç etmek durumunda kalanların oranı %37'dir. Geriye kalan %63'ü ise söz konusu bölgede terör eylemlerini gerçekleştiren PKK'nın zoruyla göç ettiklerini bildirmiştir. Zorlama göçe konu olan göçmenlerin %89' u ilçe ve daha küçük yerleşim birimleri ve %66'sı 25-35 yaşları arasındadır (Gündüz-Yetim,1997).

Terör hareketleri özellikle Güneydoğu'da birçok yerde kırsal kesimde büyük bir göç dalgasını tetiklemiş, bu durum bir yandan kaynakların atıl kalmasına neden olurken diğer yandan bölgenin büyük kentlerine yığılan nüfus zaten yetersiz olan altyapı üzerindeki yükü daha da arttırarak yeni sorunlarla birlikte büyük bir işsizlik ordusu yaratarak ekonomik ve sosyal sorunları ağırlaştırmıştır (Mutlu, 2002:474).

Tablo 2. 2000–2008 yılları arası Türkiye’de terör olayları İstatistiği

2000–2008 YILLARI										
POLİS BÖLGESİ TERÖR OLAYLARI İSTATİSTİĞİ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	TOPLAM
OLAY SAYISI	620	895	1.124	1.853	1.785	2.048	1.630	1.343	1.262	12.560
ŞEHİT POLİS	12	18	6	8	7	4	14	2	10	81
ŞEHİT ASKER	0	0	0	1	0	8	3	0	6	18
ŞEHİT GKK	0	0	0	0	1	1	1	0	0	3
ÖLEN VATANDAŞ	4	5	12	58	24	21	40	20	40	224
ÖLÜ TERÖRİST	22	37	25	19	28	17	9	4	12	173
YARALI POLİS	38	92	136	146	167	285	309	58	441	1.672
YARALI ASKER	0	2	1	2	4	23	63	3	24	122
YARALI GKK	3	0	0	0	0	1	0	0	0	4
YARALI VATANDAŞ	19	26	55	674	161	337	479	222	377	2.350
YARALI TERÖRİST	26	29	8	10	14	19	16	8	8	138

Kaynak: TEMÜH Dairesi Başkanlığı istatistikleri

Terör eylemlerinin bir diğer neticesi de ekonomik hayata ve insanımıza verdiği zarardır. Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı verilerine göre, 2000- 2008 yılları arası meydana gelen olaylar istatistiği Tablo 2 de gösterilmiştir. Terörün insan faktörüne verdiği zarar Tablo 2 incelendiğinde gözler önüne serilmiştir.

SONUÇ

Dünyada yaşanan terör olaylarının birçok nedeni olmakla birlikte, özellikle Türkiye’deki terör faaliyetleri, bulunduğu coğrafya ile yakından ilgilidir. Ülkemiz; Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu üçgeninin içinde jeopolitik, stratejik ve jeoekonomik önemiyle göz ardı edilemez bir ülkedir. Coğrafi açıdan dünyada ve bölgede oluşabilecek her türlü güç yapısına göre büyük değerler taşımakta, bu değerler kendisini sürekli olarak iç ve dış tehditlerle

karşı karşıya bırakmaktadır. Türkiye, 30 yıldan bu yana, terörün her türlü ile mücadele etmektedir.

Terör sorunu Türkiye'nin gücünü ve kaynaklarını başka hedeflere yönlendirmesini engellemiş, siyasal istikrarı üzerinde bir tehdit oluşturmuştur. Soğuk savaş döneminin sona ermesi ile birlikte tüm dünya ülkeleri dış açılımla birlikte ekonomik refaha ulaşırken, Türkiye, içe dönük politikalarla ekonomik kaynaklarının çoğunu terörle mücadeleye harcamak zorunda kalmıştır. Türk dış politikasının en önemli zaaf noktasını oluşturan terör problemi; uluslararası ilişkilerinde güçlü, aktif bir Türkiye yerine, çoğunlukla terör sorunlarını pazarlık haline getiren bir Türkiye yaratmış, insan hakları ihlalcisi bir devlet olarak görülerek uluslararası imajının bozulmasına ve baskılara maruz kalmasına neden olmuştur.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırıları ile birlikte birçok ülke, terörün gerçek yüzünü görmüş ve terörün milliyet, cinsiyet, renk, dil, din, ırk, çocuk, yaşlı ayırt etmediğini, insanlığı hedef aldığını ve her ne gerekçeyle olursa olsun asla mazur görülmemeyeceğini ve affedilemeyeceğini değişik zeminlerde ifade etmeye başlamışlardır. Sorunun çözümü için en önemli noktalardan biri, konunun siyasi emel ve çıkarlara alet edilmeden, uluslararası boyutta, müşterek olarak ele alınması ve ülkelerin kendilerine yönelik tehditlere karşı gösterdiği hassasiyeti, başka ülkeler için de göstermesinin gerekliliğidir.

ABD ve ülkemizde meydana gelen son terör saldırıları, terörün, siyasal nitelikli bir şiddet eylemi olmaktan çok sadece yıkım yönünün olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ülkelerin terör sorununa yaklaşırken, siyasal bir eylem olduğunu öne sürmeleri mümkün görülmemektedir. 20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da HSBC Bank ve İngiliz Büyükelçiliğine yönelik saldırının "bağımsızlık mücadelesi veren" savaşçıların yaptığını düşünmemiz de mümkün değildir.

Dünya her geçen gün küçülmekte ve terörizm küresel yaşantıyla birlikte evrensel bir sorun haline gelmektedir. Terör konusunda hala ortak bir anlayış ortaya konulamaması, bir devletin terörist kabul ettiğini diğer bir devletin halkın mücahitleri veya özgürlük savaşçısı kabul etmesi, terörün gittikçe büyüyerek küresel bir tehdit olacağına göstergesidir.

Gelişen ekonomilerde devlet, piyasa hatalarını düzeltmenin yanında ekonomide bizzat yatırım yaparak aktif rol oynamaktadır. Ekonomik kalkınmayı hızlandırmak için özel ekonomik faaliyetleri yönlendirici ve teşvik edici politikalar izlemektedir. Sanayileşmenin farklı aşamalarında stratejik sektörlerin ve ürünlerin tespiti ve desteklenmesi önemlidir. Kalkınmada öncelikli sektör veya rekabet ortamını oluşturma stratejilerinden hangisinin seçilmesi gerektiği konusunda dünya ekonomisindeki gelişmeler ve ülkelerin ekonomik ve kurumsal özellikleri dikkate alınarak ona göre politikalar izlenmelidir.

Türkiye terör sorununu en uzun yaşayan ülkelerin başında gelmektedir. Bu süre zarfında harcanan emek, sermaye ve enerjinin ülke kalkınmasına yönelik kullanılması durumunda bugün çok farklı bir Türkiye olabileceği bir gerçektir.

KAYNAKÇA

Aktaş, Melih (2002), "Narkoterörizm" Dünyada ve Türkiye'de Terör, Ankara: TC Merkez Bankası Yayınları.

Alan M. Dershowitz, Alan M (2002), Why Terrorism Works, USA.

Alkan, Necati (2000), Psikolojik Harekât, Polis ve Terörizm, EGM Yayınları Ankara.

Alkan, Necati (2002), Gençlik ve Terörizm, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Anayasa, Md.14, <http://www.anayasa.gen.tr/1982>

Atlı, Davut (2002), Terörle Mücadele Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Kırıkkale Üniversitesi.

AİHS, Md, 17 ve İHEB, Md, 29, <http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme,2009>

Başeren, Sertaç (2000), "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", Terörizm İncelemeleri, ASAM Yayınları, Ankara.

Babüroğlu, Selahattin (2008), Eylemler ve Yöntem Şaşırtmacaları, Yıl: 7, Sayı: 77.

Black, Donald (2004), "The Geometry of Terrorism", Sociological Theory, Vol.22, No.1, <http://www.jstor.org>.

Blomberg, S. B. and A. Weerapana (2002), Terrorism From Within: An Economic Model of Terrorism, Claremont Colleges Working Papers in Economics, <http://www.claremontmckenna.edu>.

Crenshaw, Martha (1981), "The Causes of Terrorism", Comparative Politics, Vol.13, No.4, July.

Chomsky, Noam, Yonah Alexander, Cemal Güzel, ve diğerleri (2002), Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ayraç Yayınları, Ankara.

Çağlar, Ali (1997), "Terör ve Örgütlenme", Amme İdaresi Dergisi C 30.

Chen, Andrew H. And Thomas F. Siems (2004), "The Effect of Terrorism on Global Capital Markets", European Journal of Political Economy, Vol.20.

Çelik, Adil, Terörün Spot Analizi, <http://www.stratejikboyut.com>.

Çınar, Bekir (1997), Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör, Sam Yayınları, Ankara.

Çiçek, Nevzat (2009), "Devlet Açtığı Yarayı Tazmin Edecek Ama", Taraf Gazetesi, 23.10.2009

Demirkent, Nezh (1980), "Türkiye'de Terörün Boyutları, Gelişimi ve Çözüm Önerileri", Abdi İpekçi Semineri, Türkiye'de Terör, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Dılmaç, Sabri (1997), Terörizm Sorunu ve Türkiye, EGM Yayınları, Ankara.

DPT (2004), İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, <http://www.dpt.gov.tr>

DPT, "Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı" <http://www.dpt.gov.tr>

Drakos, Konstantinos and Ali M. Kutan (2003), "Regional Effects of Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries", Journal of Conflict Resolution, Vol.47, No.5.

EGM (2002), Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı arşivi.

EM (2009), Operasyonlardan Derlenen Bilgilerle Hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Notları

EM (2009), Terörle Mücadele Hizmet İçi Eğitim Notları, Örgüt Elemanlarıyla Yapılan Mülakatlar

EM (2009), Terörle Mücadele Hizmet İçi Mülakat Notları,

Gündüz, Mustafa ve Nalan Yetim (1997), "Terör ve Göç", II.Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç. Mersin: D.İ.E. Yayını.

Güvenir, Osman (1980), Türkiye'de Terör, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul.

İçli, Tülin "Terörizmin Sosyal Yapıya Etkileri" TCMB Yayınları.

İrbeç, Yusuf Ziya (2002), Terörün Ticari Hayata Etkileri, Dünya'da ve Türkiye'de Terör, Merkez Bankası Yayınları.

Kahveci, Hüseyin Hakkı "Ticaret, Turizm ve Terör", www.turizm gazetesesi.com
Erişim tarihi: 12.01.2009

Karacan, İsmet (1984), "Terörizm: Kavram ve Yapısı", Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayını, Ankara.

Karataş, Halil ve Aytekin Sevindik (2003), Polis Terimleri Sözlüğü, Nüans Yayınları, İstanbul.

Keefer, Philip and Norman Loayza (2008), Terrorism, Economic Development and Political Openess, Cambridge University Press, <http://www.cambridge.org>.

Kızılcılık, Sezgin ve Yaşar Erjem, (1994) Açıklamalı sosyoloji Sözlüğü, İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.

Krueger, Alan B. And Jitka Maleckova (2003), "Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?", The Journal of Economic Perspectives, Vol.17, No.4.

Mesquita, Ethan Bueno de (2008), The Political of Terrorism: A Selective Overview of Recent Work, <http://www.unchicago.edu>.

Morgil, Orhan (2002), "Terörün Sanayi Sektörü Üzerindeki Etkileri" Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı Bildirileri, TCMB Yayınları, Ankara.

Mutlu, Servet (2002), Doğu Sorununun Kökenleri, Ekonomik Açından, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Neumayer, Eric (2004), "The Impact of Political Violence an tourism: Dynamic Cross-National Estimation", The Journal of Conflict Resolution, Vol.48, No.2.

Örgün, Faruk (2002), "11 Eylül, Küreselleşen Terör ve Medya", Hatay Polis Dergisi, Yıl 5, Sayı 5, Hatay.

Özdağ, Ümit ve O.Metin Öztürk (2000), Terörizm İncelemeleri, ASAM Yayınları, Ankara.

Özçelik, Ümran (1998), Yaşamda Alternatif Dergisi, <http://www.tbmm.gov.tr>

Persitz, Dotan (2005), The Economic Effect of Terörizm: Counterfactual Analysis of The Case of Israel, <http://www.post.tau.ac.il>

Sandler, Todd and Walter Enders (2004), Transnational Terrorism: An Economic Analysis, www.cba.ua.edu.

Sezgin, Mukadder (2002), "Terörün Turizm Sektörü Üzerine Etkileri" Dünyada ve Türkiye'de Terör TCMB, Ankara.

Seviş, Enver (1999), "Terörün Faturası 21 Katrilyon", Cumhuriyet Gazetesi, 4 Temmuz. Ayrıca bkz. Nihat Ali Özcan, "Terör ve Ekonomi", Terörizm İncelemeleri (Ed. Ümit Özdağ ve Osman Metin Öztürk, Ankara: Asam Yayınları, 2000), s.300.

Songar, Ayhan (1984), "Genel Olarak Terör ve Türkiye'deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirmesi", Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu Ankara: A. Ü. Yayınları.

Şahinöz, Ahmet, 'Terörizmin Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri' Dünya da ve Türkiye de Terör.

Tilly, Charles (2004), "Terror, Terrorism, Terrorist", Sociological Theory, Vol. 22, No. 1.

Yavaş, Adem (2004), "Terörizm ve Turizm Endüstrisini Hedef Alma Nedenleri", Polis Dergisi, Sayı: 40.

Yamaç, Fatih (2002), "Siber Terörizm", Hatay Polis Dergisi, Hatay, Sayı 4.

12.04.1991 tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu.

<http://www.tbmm.gov.tr>. Erişim tarihi: 02.01.2009

<http://www.tdkterim.gov.tr>. Erişim tarihi: 03.01.2009

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/809.html>

<http://www.toros.com>, Erişim Tarihi: 09.08.2008